

viii. 4419. - 255 / 1935-36 - 1936. iü. 21. - vegyes - egyhangú
ix. 4994. - 396 / 1926-27 - 1937. vi. 24. - létes - nyltó;
5109 - 75 / 1937-38 - • xi. 11. - körkinti - nyltó.

Pereggyász, Berep m. 1912. ix. 2. cím. káth.

avatalási áhíat: 369 / 1937-38. jly.

Rep: 1937. xi. 25.

A DEBRECENI M. KIR. TISZA ISTVÁN TUDOMÁNYOS ÉS
JOG- ÉS ÁLLAMTUDOMÁNYI KARÁNA

307. 1937. / 1938. SZÁM.

Érk: 19__ évi 1937 NOV. 15. hó__ n.

Előirat: _____

drb. melléklet, Utóirat: _____

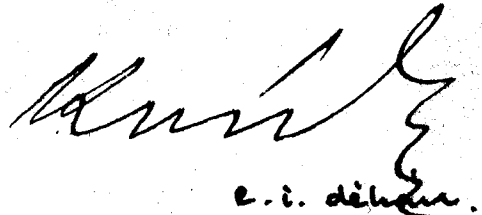
Bürolatra kiadatik:

Dr. Lovás Andor

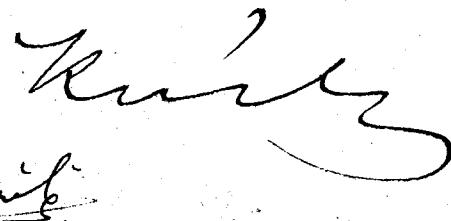
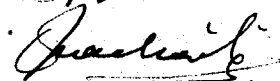
„ Zachár Gyula

profesor matematik.

Debrecen 1937. nov. 16.

e. i. dekan.

Elfogadom! L.

Elfogadom!
1937. XI. 15.

RÁGALMAZÁS ÉS BECSÜLETSÉRTÉS
A MAGYAR ÉS CSEHSZLOVÁK BÜNTETŐJOGBAN.

Írta:

Kiss Dezso

jogszigorló.

A 2349

FORRÁSMUNKÁIM:

- DR. ANGYAL PÁL: A becsület védelméről szóló 1914:XLI. tc. /:1927:/
- DR. BERNÁT BERTALAN: A becsület védelme. /:Ungvár 1934.:/
- DR. BERNÁT BERTALAN: A becsület védelméről és sajtónovelláról.
- DR. JISKRA FRANTISEK: és
- DR. FINKEY FERENC: Büntetőjog. /:1914:/
- DR. FINKEY FERENC: A magyar anyagi büntetőjog jelen állapota. /:1923:/
- DR. HALÁSZ ZOLTÁN: A becsület védelme a büntetőjogban. /:1914:/
- DR. TÖRKÖLY JÓZSEF: A csehszlovák becsület védelméről. /:Prága, 1935:/

A csehszlovák állam törvényeinek és rendeleteinek gyűjteménye.

BEVEZETÉS.

Az ember magánjvai közül a személyiségi jogok a legértékesebbek. Ebből a felfogásból indul ki a magyar Büntető Törvénykönyv /:az 1878:V. tc. A büntettekről és vétségekről:/ is, amidőn a közbüntettek után a magánbüntettek sorát az egyén személye ellen elkövetett bűncselekményekkel s ezek közül is a becsületsértő delictumokkal nyitja meg. A becsületben az ember teljes erkölcsi és szellemi integritását, igazi értéksummáját látjuk. Az ennek csorbitására irányuló támadás /:rágalmazás, becsületsértés:/ pedig olyfoku sérelmet jelent, mely igen sok esetben feléri, sőt igen gyakran felül is mulja az ember testi épsége elleni bűncselekmények okozta sérelem mértékét is.

Tekintettel arra, hogy a becsületről alkotott fogalom idők folyamán, társadalmi elfogadások szerint lényeges változáson ment keresztül, érthető, hogy a becsületsértés és az ezzel rokon bűncselekmények jogi természete is változó a különböző jogrendszerekben.

A római jog csak az u. n. polgári becsületet ismerte, azaz az állam által biztosított polgári jogokra való képességet s mivel ez más személy részéről sem szavakkal, sem cselekményekkel nem csökkenthető, a tulajdonképpeni becsületsértés fogalma a római jogban ismeretlen. Viszont a római jogban az iniuria köre sokkal több cselekményt ölel fel, mint a mai becsületsértés.

Az egyházjogban alig találunk néhány adatot, mely a becsületelleni cselekményekre vonatkozó büntetőjogi szabályokra utalna. Ennek főoka abban rejlik, hogy az egyház e cselekmények feletti ítélkezést a világi bíróságok hatáskörében hagyta.

A germán társadalmakban a becsület már nem a római jog értelmében vett „polgári becsület”. Itt már, mint egyéni érték, mint a törzs által elismert személyi becsület szere-

pel s más személyek részéről a legkülönbözőbb módon csökkenthető, megsérthető. E felfogás alapján alakul ki a becsületsértésnek az a fogalma, mely a sértésben lényegileg az egyéni érték, a becsület sérelmét látja. A germán népjogok felsorolják az elkövetés módjait, a különböző gyalázó, gunyolódó kifejezéseket és cselekményeket s egyben meghatározzák a pénzbírság nagyságát, mely egyes esetekben „váltásdíjként” a sértett javára fizetendő.

A középkori jogok a római és germán felfogást egyesítik.

A Carolina csak a gyalázó iratokra vonatkozólag rendelkezik, melyek vagy büncselekmény, vagy becstelenség elkövetésére vonatkozó állítást tartalmaznak. Ezeknek ismérvei: az írásbeliség és névtelenség.

A további jogfejlődés a római joghoz simult, melynek szabályait mindjobban a valóságos becsületsértő cselekményekre szorította, súlyosabb esetekben már a közbüntetés alkalmazása lett szabállyá.

Hazai jogunk a legrégebb időktől a XIX. század közepéig magánvétségnek tekintette a becsületsértést, melyet az követett el, ki

jóhirű és tisztességes állapotú ember ellen ocsmány és becstelenítő szavakat használt. Az eredeti büntetés: nyelvkimetszés volt, majd ennek jelképes alkalmazása: vasfogó-vetés a büntetett nyelvére; később - nyilván a germán jogok hatása alatt - a büntetést meg lehetett váltani. Ez volt az u. n. nyelvváltás, melyet a sértett fél polgári per útján követelhetett. /:A Curia még 1861. évben is polgári eljárásra utasította a sértettet:/.

A legújabb büntetőtörvénykönyvek szakítanak a régi felfogással és a becsületsértést egyöntetűen bűncselekménynek minősítik.

E büntetőtörvénykönyvek között időrendi sorrendben első a Code Pénal. Ennek magyarázata a nagy francia forradalom eszméinek elterjedésében, az egyéni szabadság és jogegyenlőség elveinek az állami és társadalmi élet vezérelveiként való elfogadásában rejlik.

Az általános jogfejlődéssel büntetőjogunk is lépést tartott és büntetőtörvénykönyvünk már szakít a régi magánjogi felfogással. Az egyéni becsületet büntetőjogi jogvédelemben részesíti és a becsületsértést és rágalmozást bűncselekménynek minősíti.

A korszellem azonban a Btk. nyújtotta jogvédelemnél is fokozottab becsületvédelmet kívánt. Ez sarkalta törvényhozásunkat az 1914:XLII. tc. megalkotására.

Az új becsületvédelmi törvény újításai közül az anyagi jog szempontjából legfontosabbak: a rágalmazás és becsületsértés tényálladási elemeinek módosítása, úgy a rágalmazásnak, mint a becsületsértésnek az eddiginél szélesebb körre való kiterjesztése s egy egészen új tényálladéknak /:hitelrontás:/ a megalkotása, valamint a büntetési tételek felemelése, illetőleg azok szigorítása és bővítése.

Míg a Btk. csak négy, addig a becsületvédelmi törvény öt tényálladéket különböztet meg: úgymint rágalmazást, becsületsértést, a meghalt embernek vagy emlékének meggyalázását, hatóság-előtti rágalmazást és a hitelrontást. A két első tényálladék habár élesen elhatárolható, voltaképpen a rágalmazás a becsületsértésnek egy súlyosabb alakja. A rágalmazásnak a hatóság-előtti rágalmazás, - a becsületsértésnek és rágalmazásnak pedig a meghalt embernek vagy emlékének meggyalázása egy-egy különös esete.

Az ötödik tényálladási elem: a hitel-

rontás egészen új.

Törvényhozásunk az új becsületvédelmi törvény újításaival az egyén becsületének védelmét kívánta sikeresebbé és hatályosabbá tenni.

Az új törvény minden tekintetben igyekszik pótolni a Btk. szakaszainak elméleti vagy gyakorlati szempontból kifogásolható szövegét, így különösen fontos újításokat tett a felhatalmazásra üldözendő bűncselekmények tekintetében. Jelentékenyek továbbá a perjogi, valamint a egyes természetű módosításai is /:valódiság bizonyítása, büntetlenségi esetek:/.

A csehszlovák becsület védelméről szóló törvény későbbi keletű, mint a magyar. A trianoni békeszerződés után, amikor a csehek önálló állami létet nyertek s Magyarország északi része is uralmuk alá került, e részeken továbbra is a magyar becsületvédelmi törvény maradt hatályban. Az ország többi részén pedig az osztrák becsületvédelmi törvény volt, illetve maradt továbbra érvényben.

Ez az állapot bizonyos jogbizonytalanságot idézett elő, melyet csak 1933. évben szüntettetett meg a cseh törvényhozás.

A nemzetgyűlés 1933. évi június hó 28.

napján tárgyalta és a Törvények és Rendeleték Gyűjteményében 1933. évi július hó 7. napján hirdették ki 108. szám alatt a becsületvédelemről szóló törvényt.

A törvény öt részből áll, az első rész „a becsületvédelemmel”, a második rész „a váddal”, a harmadik rész „az eljárással”, a negyedik rész egy nálunk ismeretlen, legalábbis a Btk.-ben ismeretlen fogalommal, „a békebíró” fogalmával foglalkozik, az ötödik rész pedig „az átmeneti és záró rendelkezéseket” foglalja magában. Ezeket a fogalmakat tárgyalja Európa egyik legújabb becsületvédelmi törvénye, melyet demokratikus államokban alkottak. A demokrácia szelleme végig vonul az egész törvényen, mert míg más országokban, - így nálunk is - a becsület fokozottab védelme a tendencia, addig a csehszlovák becsületvédelmi törvény csak kihágásnak nyilvánítja ugy a rágalmazást, mint a becsületsértést, sőt a becsületcsorbitást is, amely büntetőjogunkban lényegileg a hamis váddal egyezik meg. Csak a sajtó útján elkövetett rágalmazást és becsületsértést, valamint becsületcsorbitást minősíti vétségnek.

RÁGALMAZÁS A MAGYAR BECSÜLETVÉDELMI
TÖRVÉNY SZERINT.

A rágalmazás fogalmát a magyar Bv. a következőképpen határozza meg:

"Rágalmazás vétséget követi el, aki valakiről más előtt oly tényt állít vagy híresztel, amely valóság esetében az illető ellen büntető vagy fegyelmi eljárás megindításának oka lehet, vagypedig őt közmegegyezésnek tenné ki!"

A Bv. miniszteri indoklása szerint a rágalmazás mindig a hírnévrontásban áll, míg a becsületsértésnek „a becsület megbántása” a tipikus esete. Az ez alapon tett megkülönböztetés azonban nem azt jelenti, mintha a rágalmazás jogi tárgya a becsületsértéstől megkülönböztetve csupán a jóhírnévre való jog lenne.

Összehasonlítva a Btk. és Bv. tényálladékat, három újítást találunk. A Btk. a rágalmazás tényálladékának megvalósításához a rágalmazó kijelentésnek „többek jelenlétében, vagy több habár nem együtt jelenlévő személy előtt” -i megtételét kívánta meg, míg a Bv. szerint „más” tehát egy ember előtt tett rágalmazó kijelentés

is megállapítja a rágalmazás vétségének tényálladékát.

A Btk. életbenléte alatt a Curia gyakorlata szerint legalább három személy előtt tett rágalmazó kijelentés volt csak rágalmazás, mostmár egy személy előtt tett rágalmazó kijelentés is kimeríti a rágalmazás tényálladékát. Szükséges azonban, hogy a sértést ne csupán a sértett tudja meg, hanem ettől függetlenül /:akár megtudta a sértett, akár nem:/ más, harmadik személy is tudomást szerezzen arról. A rágalmazás elkövethető tehát négy szemközt, valamint zárt levélben, vagy nyílt levelezőlapon is, ha nem is a sértett a fültanu, vagy a címzett.

A második különbség a Btk. és Bv. között az, hogy míg a Btk. szerint rágalmazást csak az követett el, aki valótlan tényt állított, addig a Bv. szerint, aki valótlan tényt hiesztel. Vagyis mostmár a hiesztelés egymagában is elegendő a tényálladék magvalósításához. A „hiesztel” kifejezés a rágalmazás tényálladékát kiterjesztette. Az új törvény szerint ugyanis a tényálladék magvalósításához nem kell a valótlan tényt állítani, hanem elégséges annak egyszerű hiesztelése is.

A híresztelés nem más, mint a mástól hallott, megtudott tényről szerzett értesülés továbbadása, terjesztése. A híresztelés lényegében azonos a terjesztéssel, de annál rugalmasabb és tágabbkörű fogalom. Aki másról valótlán tényt híresztel, lehet hogy maga sincs meggyőződve az illető tény valótlanságáról, nem ő koholta a valótlán tényt, vagy hirt, de könnyelműen továbbadja azt, amit hallott, a Bv. szerint rágalmazást követ el. Idevonható tehát nemcsak a rosszhiszemű, célzatos terjesztés, hanem a meg gondolatlan, alaptalan pletykálás, másról hallott becsületsértő tényeknek egyszerű továbbadása is.

Különbség a két törvény között az is, hogy míg a Btk. szerint az állított ténynek olyannak kellett lennie, mely valódiság esetén büntető eljárás megindításának okát képezné, a Bv. e kifejezés helyett a „bűnvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának oka lehet” kitételt használja.

Helyes ez az ujtítás, mert igen gyakran fordul elő olyan eset, amikor az állított, vagy híresztelt tény nem szolgál bűnvádi eljárás alapjául, de fegyelmi eljárás alapja azért lehet.

A rágalmazás tényálladékanak gerince a „tény“-állítás. A „tény“ fogalmát illetően eltérők a nézetek. A Btk. miniszteri indoklása szerint a tény legtöbb esetben a tett cselekmény lesz, ezzel szemben jogi irodalmunkban az a fel fogás erősödött mindjobban, mely a tény alatt a cselekmény fogalmi körének határait meghaladó eseményt, sőt tulajdonságot, minőséget, cselekvésindokot ért.

Birói gyakorlatunk ahhoz a nézethez hajlott, melyszerint a tényállítás csak akkor forog fenn, ha a sértő egyedileg felismerhető módon, konkretizálta a sértettnek személyes cselekvőségét. A Curianak is van olyan ítélete, mely kimondja, hogy az általánosságban használt és határozott tényállítást nem tartalmazó kifejezések épügy nem képeznek rágalmazást, mint a való tényekből levont helytelen következtetések. Általában nem állapítottak meg rágalmazást bíróságaink, midőn a sértő csupán tulajdonságot állított, még akkor sem, ha abban a sértettnek félreismerhetetlenül, valamely személyes cselekvősége van objektivizálva. Állandó birói gyakorlatunk szerint ily kifejezések: tolvaj, csaló, sikkasztó stb., tényekre való közelebbi utalás nélkül nem állapítják meg a rágalma-

zás tényálladékát. Ujabban már kezd felszabadulni a birói gyakorlat az eddigi betűmagyarázat béklyói alól s mindinkább szakít a formalisztikus felfogással, mely a Bv. miniszteri indoklása szerint arra vezet, hogy nem büntetik rágalmazóként sem azt, aki oly ügyes és ravasz, hogy a bűncselekményt, vagy becstelenítést nem igével, hanem más beszédrésszel imputálja a sértettnek, sem pedig azt, aki mellőzi a sértett konkrét megnevezését s az állítólagos bűncselekményt, vagy becstelenséget maliciózusan kiszélesítő általánossággal rója a sértett terhére.

A ténynek, hogy a rágalmazásnak a törvényes fogalmát betöltse, formailag valótlannak és rágalmazó minőségűnek kell lennie.

Formailag valóttan az a tény, midőn annak valódisága nem bizonyított. Az már teljesen irreleváns, hogy azért nem bizonyított-é a valóság, mert a tettes az exceptio veritas jogával nem élt, vagy mert a bizonyítás nem sikerült, vagy mert a törvény a bizonyítást kizárja.

Valósággal megtörtént esemény, a sértett által tényleg elkövetett bűncselekmény hirtelése vagy a sértett erkölcsi hibáinak felmlítése rendszerint nem tekinthető rágalmazásnak.

Aki úgy érzi, hogy az igazságot vagy a közérdeket szolgálta a sértett hibáinak felsorolásával, az ugyan védekezhetik azzal, hogy az állított tények valóságát hajlandó és képes is bizonyítani. A törvény meg is engedi a valódiság bizonyítását, de nem minden esetben, pl. a női becsület megsértése esetében.

Az a körülmény, hogy a vád alapjául szolgáló tényállítás bizalmas baráti közlés volt, nem tartozik azok közé az esetek közé, mely a rágalmas megállapítását a törvény szerint kizárják.

Nem zárja ki azonban a rágalmas megállapítását az a körülmény, hogy a rágalmas tény nem mint bizonyosság, hanem mint valószínűség állítottatott.

A rágalmas megállapításához nem szükséges az, hogy a rágalmas tényállítás határozott, leplezetlen legyen. Megállapítható a bűncselekmény akkor is, hogy a tényállítás kérdés alakjában, tehát nem nyíltan történik. Pl. ha a vádlott azon nyilatkozatának, hogy „mi is tudunk lopni” az eset körülményeire tekintettel nem lehetett más jelentése, mint az, hogy az állami tisztviselők is lop-

nak, úgy a vádlott nyilatkozata a rágalmazás megállapításának alapjául szolgálhat.

A törvénynek azon rendelkezéséből, hogy nem minden esetben engedi meg a valódiság bizonyítását, következik, hogy a rágalmazás vétségének nem tényálladási eleme a **v a l ó t l a n s á g**. Az állított tény valóságának bebizonyítása ugyanis csak azokban az esetekben zárja ki a rágalmazás megállapíthatóságát, amelyekben a valóság bebizonyításának a törvény szerint helye van. Pl. bűnösnek mondható ki rágalmazás vétségében az is, aki valót irt, vagy való tényt állított, ha a valóság bizonyítását a törvény kizárja, sőt még abban az esetben is, ha a vádlott a valóság bizonyításának jogával a megszabott időben és feltételek között nem élt.

Az állított, vagy hiresztelt ténynek olyannak kell lennie, amely a sértett ellen bünvádi vagy fegyelmi eljárás megindításának oka lehet, vagy amely a sértettet közmegvetésnek teszi ki.

Bűnvádi, vagy fegyelmi eljárás megindításának okát képezi, minden oly tény állítása, mely büntetendő cselekményre, vagy fegyelmi vétség-re való utalást foglal magában, melynek alapján tehát a legtágabb értelemben vett büntető eljárást

meg lehet indítani. A büntető eljárás tényleges megindítása nem szükséges, elégséges, ha az állított tény az eljárás megindítására alkalmas ok. Az a körülmény szintén nem akadályozza a rágalmas megállapítását, hogy a fegyelmi eljárás pl. hivatalról való önkéntes lemondás miatt nem indítható meg. A bűnvádi vagy fegyelmi eshetőség könnyen körvonalazható, t. i. valamely büntett, vétség, kihágás, vagy fegyelmi vétség tényálladékát kell tartalmaznia. Bár a bűnvádi, vagy fegyelmi eljárás fogalma könnyen meghatározható, azonban még ennél is rugalmasabb kifejezés a közmegvetésnek való kitétel fogalma. A bíró feladata a sértés összes körülményeinek, a sértett társadalmi állásának, foglalkozásának, a vádlott egyéniségének gondos figyelembevételével mellett dönteni afelett, hogy valóban objektíve oly súlyos volt-e a sértés, ami a sértettre eddigi társadalmi környezetében megbélyegző, vagy legalább is alkalmas a sértett által eddig élvezett társadalmi tekintély, közbecsülés, tisztelet lerontására, vagy sem.

Az a kérdés, vajjon az állított tény valósága esetén a büntető eljárás megindítására okul szolgálhatna-e, vagy kitenné-e a sértettet a közmegvetésnek, a Curia által felüvizsgálható

jogkérdés. Az állítások e tulajdonságának megállapításánál nem az a döntő körülmény, hogy azokat a sértett mily érzéssel fogadja, hanem hogy azok tárgyilag oly minőségűek-e, aminőket az első szakasz megkíván.

A rágalmozó minőségű tényállítás a dolog természeténél fogva csak abban az esetben meríti ki a rágalmozás törvényes fogalmát, ha jogellenes. A jogellenességet jórészt ugyanazon okok zárhatják ki, mint egyéb bűncselekményeknél. Pl. jogos védelem, fegyelmi jog gyakorlása stb. Általános tételként fogadható el itt is, hogy ha az állítás, mint valamely helyes cél helyes eszköze szerepel, a cselekmény nem jogellenes, így tehát nem büntethető.

A rágalmozás vétségének nem eleme a sértési célzat: elégséges a rágalmozó tényállítás tudatos megtétele. A felületes, könnyelmű, lekiismeretlen hirterjesztés is rágalmozás, ha a tettes tudja, érzi cselekvése sértő természetét és akarja is, hogy valóttan tény, rossz hirt más is megtudja.

A Curia kimondta, hogy a rágalmozás vétségének alkateleméhez a rosszhiszeműség nem kívánatik meg, elég ha azt tudva, akarva követik el.

A rágalmazás büntetése: 6 hónapig terjedhető fogház és pénzbüntetés, ami az 1928:X. tc, 4. §-a szerint kiszabható főbüntetésként, vagy mellékbüntetésként is.

RÁGALMAZÁS

A CSEHSZLOVÁK BECSÜLETVÉDELMI TÖRVÉNY ALAPJÁN.

A magyar becsületvédelmi törvény az 1. §-ában foglalkozik a rágalmazás fogalmával, a csehszlovák becsületvédelmi törvény először a becsületsértést tárgyalja és csak azután a rágalmazást, mindkét cselekményt kihágásnak minősíti, kivéve, ha sajtó útján követik el azokat.

A rágalmazás fogalmát a csehszlovák becsületvédelmi törvény így határozza meg 2. §-ában:

„Aki becsületében valakit azáltal sért meg, hogy róla harmadik személy előtt bármilyen módon oly tényt állít, vagy továbbközöl, amely az illetőt megvetésnek tehetné ki, vagy a közvélemény előtt lealacsonyíthatná, azt a bíróság, ha a cselekmény szigorubban nem büntethető k i h á g á s

miatt 14 naptól 6 hónapig terjedhető fogházzal, hapedig a cselekményt nyomtatvány tartalmával követték el, v é t s é g miatt 3 hónaptól 1 évig terjedhető fogházzal bünteti."

Összehasonlítva a magyar és a csehszlovák becsületvédelmi törvényben használt törvényes fogalmakat, a két fogalom között tartalmilag sok hasonlatosságot találunk. Meglátszik a csehszlovák törvényen, hogy készítésénél az osztrák és a magyar becsületvédelmi törvényeket figyelembevették. Dr. Jiskra Frantisek szerint a rágalmazás elnevezést is a magyar Btk. terminológiájából vette át a csehszlovák jog.

A törvény a rágalmazás kihágásának, vagy vétségének tényálladákhöz szükségesnek tartja, hogy valakiről egy oly tény állittassék, vagy közöltessék, amely az illetőt megvetésnek tenné ki, vagy a közvélemény előtt lealacsonyítaná. Ennél fogva szükséges bizonyos ténynek az állítása és nem elegendő egy egyszerű kifejezés, pl. szidalom és más hasonló, amely nem mutat rá valamely tényre. Nem kívánja meg a törvény, hogy az állított tény határozott, vagy konkrét legyen. Elegendő általános állítás is. A tény fogalmát illetően nincs különbség. Egyik becsületvédelmi törvény sem kíván határozott, vagy konkrét tényt, általános álli-

tással is megelégszik mindkettő. A magyar birói gyakorlat csak ujabban fogadja el az általánosi-tást.

Mig a magyar becsületvédelmi törvényben „tényt állit, vagy hiesztel” kifejezés van, addig a csehszlovák becsületvédelmi törvényben „állit, vagy továbbközöl” kifejezés található. Továbbközöl vagy hiesztel nagyon egy fogalom, továbbközlés alatt tulajdonképpen ugyanzt értjük, mint hiesz-telés alatt. Egyik kifejezés sem tartalmaz többet, mint a másik.

A csehszlovák becsületvédelmi törvény 2. §-ának azon kitétele, hogy „az illetőt megve-tésnek tehetné ki, vagy a közvélemény előtt le-alacsonyithatná”, nem egyezik minden gondolatban a magyar törvénnyel. Megvetés alatt a törvény köz-megvetést ért. Közmegvetés alatt ugyanazt érti a csehszlovák jog is, mint a magyar jog. A közmegve-tésnek való kitétel feltételezi, miszerint az ál-lított tény alkalmas arra, hogy a megrágalmazott-nak társadalmi, vagy állásbeli értéke az átlagos társadalmi érintkezésben, avagy csak társadalmi állásra való tekintettel, annyira süllyedjen, hogy őt a társadalmi, vagy kari érintkezésnél kerüljék, vagy mellőzzék. A megvetés a jónévnek és hirnek

jelentékenyebb károsítása, mint a lealázás. A közvélemény előtti lealacsonyítás ugyancsak a megrágalmazott társadalmi, vagy állásbeli súlyának csökkenését jelenti, amely azonban nem terjed annyira mint a megvetés. A magyar közmegvetés szó ugyanazt a gondolatot fejezi ki, mint a megvetés és a közvélemény előtti lealacsonyítás. A cseh törvény jobban körülírja a gondolatot, azonban ez nem azt jelenti, hogy a magyar törvényben nem lenne meg az összesfogalom, amit a csehszlovák törvény fogalmi kifejeznek.

A magyar törvény azon kitétele: „az illető ellen bünvádi, vagy fegyelmi eljárás megindításának oka lehet”, teljesen hiányzik a csehszlovák törvényből. Egyes cseh jogírók hangoztatják, hogy ez a kitétel felesleges, mert ez már az említett fogalmakban benne van; felfogásuk azonban téves. Dr. Jiskra és dr. Bernát erről a kérdésről a következőképpen vélekednek: „bár valakinek fegyelmi vétséggel való megvádolásánál is felmerülhet számos olyan eset, mely az imént említett fogalom alá vonható, de mert minden egyes eset mégsem lesz idesorozható, a fegyelmi vétséggel való megvádolás esetei, melyek előbb az 1914:XLI. tc. 1. §-a szerint büntetendőek voltak nem lesznek a jelen

törvény szerint azok, hacsak nem tartalmazzak egyszersmind olyan állításokat is, melyek alkalmasak arra, hogy a fegyelmi vétséggel vádoltat megvetésnek tegyék ki, vagy őt a közvélemény előtt lealacsonyítsák". Ez az érvelés már különbséget tesz és elismeri, hogy lehetnek olyan esetek, melyek a magyar Bv. szerint kimerítik a rágalmas tényálladékát, de a csehszlovák törvény szerint nem felelnek meg a rágalmas tényálladéki elemeinek.

A csehszlovák becsületvédelmi törvény különbséget tesz szigorubban nem büntetendő és szigorubban büntetendő esetek között; ez a megkülönböztetés megfelel a magyar jogban ismert egyszerű vagy közönséges és minősített eseteknek. A magyar törvény nem tesz a meghatározásban különbséget, hanem csak későbbi §-aiban említi a szigorubban büntetendő, vagyis a rágalmas minősített eseteit.

A csehszlovák törvény a rágalmas egyszerű esetét kihágásnak minősíti s meghatározza a kiszabható büntetés minimumát és maximumát.

A magyar törvény ezzel szemben vétségnek minősíti a rágalmaszt.

A kiszabható szabadságvesztés büntetés

maximuma mindkét törvényben egyezik. A büntetés minimuma tekintetében azonban eltérés mutatkozik, amennyiben nálunk a minimum 1 napi fogház, illetve 1 P pénzbüntetés, addig a csehszlovák törvény szerint a minimum 14 napi fogház.

Érdekessége a csehszlovák becsületvédelmi törvénynek, hogy a rágalmazásnál pénzbüntetést nem állapít meg, csak fogházbüntetést. A magyar törvény szerint pénzbüntetés is szabható ki. A magyar jogalkotásnak ugyanis az volt az intenciója, hogy ha a bíróságok úgy látják, hogy megfelelően súlyos pénzbüntetés alkalmazásával jobban és eredményesebben lehet visszatartani a vádlottat más, hasonló bűncselekmények elkövetésétől, úgy szabadságvesztés-büntetés helyett - esetleg a mellett - megfelelően súlyos pénzbüntetést szabjanak ki.

A csehszlovák becsületvédelmi törvényben csak egy szigorubban büntetendő eset van: a nyomtatvány útján elkövetett rágalmazás, mely bűncselekményt vétségnek minősíti a törvény és büntetésül 3 hónaptól 1 évig terjedhető fogházbüntetést állapít meg. Pénzbüntetést itt sem lehet alkalmazni.

Meglepő a rágalmazás ezen esetének súlyos büntetése.

A magyar Bv. a sajtó útján elkövetett rágalalmazásnál 8 naptól 1 évig terjedhető fogház-büntetést és pénzbüntetést állapít meg büntetés-képpen.

Minősített esetek közül a csehszlovák jog csak az említett, nyomtatvány útján elkövetett rágalalmazást ismeri. Ezzel szemben a magyar Bv. több minősített esetet sorol fel. Minősített esetnek nyilvánítja azt az esetet, ha a cselekmény nyilvánosan követik el, s ugyanazt a büntetést állapítja meg, mint a sajtó útján elkövetett rágalalmazásnál.

A cshszlovák Bv. ezt az esetet nem tárgyalja, s így ha a cselekményt nyilvánosan követik el, az nem lesz vétség csak kihágás, melynél azonban súlyosbító körülmény - ha a bíró megállapítja - a nyilvánosan való elkövetés.

A magyar Bv. mint minősített esetet említi, s ugyanazt a büntetést állapítja meg, mint a sajtó útján elkövetett cselekményre: „ha a törvény által alkotott testület, bizottság, vagy tagja, hatóság, közhivatalnok, törvényesen bevett vagy elismert vallásfelekezet lelkésze a sértett és a sértés hivatásuk gyakorlására vonatkozik”.

/:3. §.:/ Ez a rendelkezés a csehszlovák törvény-

ből teljesen hiányzik, ami nagyon helytelen intézkedése a csehszlovák jognak, mert így a hivatalnokait és általában mindazon személyeket és alakulatokat, amelyeket a magyar Bv. büntetőjogi jogvédelemben részesít, a cseh törvény nem részesíti a magánszemélyek részére nyújtott jogvédelemtől különösebb és hatályosabb jogvédelemben.

Ezt az intézkedését a törvénynek a csehszlovák állam demokratikus állameszméjével lehet magyarázni, mely nem tesz különbséget ember és ember között. Ez eddig helyes, de ember és ember, mint államszerv között különbség van. Az állam hivatalnokai joggal megérdemlik a különösebb jogvédelmet hivatásuk gyakorlása közben. A vallásfelekezetek lelkészeinek különös jogvédelme méltányos és indokolt.

Ha a rágalmozó cselekményt sajtó útján követik el, ez a csehszlovák jogban csak a rágalmozás vétségét képezi, s 3 hónaptól 1 évig terjedhető fogházbüntetéssel büntetendő, ezzel szemben a magyar jog a sajtó útján elkövetett rágalmozás büntetésének minimumát 8 napban, maximumát pedig 2 évben, illetőleg megfelelően súlyos pénzbüntetésben /:1928:X. tc. 4. §.:/ állapítja meg.

A magyar törvény mint minősített esetet

tárgyalja az aljas indokból elkövetett rágalmazást, s ezen esetben is a sajtó útján elkövetett rágalmazás büntetési tételét írja elő.

A csehszlovák jog a fentjelölt esetet nem a rágalmazásnál tárgyalja, hanem a 3. §-ban, a becsületcsorbitásnál.

BECSÜLETSÉRTÉS

A MAGYAR BECSÜLETVÉDELMI TÖRVÉNY SZERINT.

2. § „Aki más ellen becstelenítő, lealacsonyító vagy megszégyenítő kifejezést használ, vagypedig ily cselekményt követ el - amennyiben az 1. § esete nem forog fenn, - becsületsértés vétségét követi el.”

Összehasonlítva a Btk. 261. §-ával a Bv. 2. §-át, azt találjuk, hogy a Btk. csak „meggyalázó” kifejezést használ. Ezzel a szóval akarta kifejezni a becsületsértés lényegét, a tényálladék egész tartalmát. A Bv. a meggyalázó szó helyett „becstelenítő, lealacsonyító vagy megszégye-

nitő" szavakat használja. A törvény ezzel a három szinonim kifejezéssel akarja körülírni, hogy mit kell érteni becsületsértés alatt. Azzal a kifejezett célzattal használja e szavakat, hogy a személyiségnek az eddiginél sokkal szélesebb védelmet nyújtson. A becsületsértés, mert minden becstele- nités, lealacsonyítás vagy megszégyenítés - tör- ténjék az kifejezéssel vagy cselekmény útján - az ember összértékének, szociális értékének kisebbité- sével jár, - lényegileg ennek a szociális értéknek a megtámadása, illetve csökkentése, s ennyiben meg- egyezik a rágalmazással.

A „meggyalázó” kifejezés vagy cselekmény a Bv. miniszteri indoklása szerint csak a megvetést juttatta kifejezésre, míg a Bv. 2. §-ának kitételei a társadalmi értéknek lényeges elemét tevő tulaj- donságok megtagadását vagy kétségbevonását, az ön- érzetnek nevetségessé tételével való megbántását, va- lamint a szeméremérzésnek a megsértését is ide akarják vonni. A Bv. tehát kibővíti a becsületsér- tés fogalmát, vagy legalább is felhatalmazást akar adni a bíróságnak, hogy az egyéni becsület, az ön- érzetes, tisztességes ember belső /:erkölcsi:/ in- tegritása és társadalmi tekintélye ellen intézett bárminő alaptalan sértést becsületsértésnek minő-

sithessenek.

A becsületsértést kétféleképpen lehet elkövetni: kifejezéssel vagy cselekménnyel.

A kifejezés fogalma alá tulajdonképpen érzelmi vagy értelmi természetű lelki mozzanatok bármilyen külső megnyilvánulása esik. Tehát az é-lőszóban, írásban, képben, szoborban, filmen, gramofonlemezen vagy nyomtatvány útján való nyilvánításon kívül az u. n. „kifejezési mozdulatok” is a kifejezés fogalma alá esnek. A Bv. értelmében csak a szavak útján való gondolatnyilvánítást kell a „kifejezés” alatt értenünk, mert a gondolatnak más módon való nyilvánítása már a „cselekmény” fogalma alá esik.

A cselekmény alakjait nem is lehet, de nem is szükséges kategorizálni. Ide tartozik mindennemű nem szavakkal való gondolatnyilvánítás. Egyedül a tettegesség állítható szembe az egyéb becsületsértő magatartással. A tetteges becsületsértés alatt oly becstelenítő cselekményt kell értenünk, mely a sértett testének érintésében vagy bántalmazásában áll, anélkül azonban, hogy a cselekmény testisértésnek volna minősíthető.

Csak a becstelenítő, lealacsonyító vagy megszégyenítő kifejezések és cselekmények meritik

ki a becsületsértés fogalmát. Hogy mikor ilyen egy kifejezés vagy cselekmény, ezt elvi alapon nem lehet meghatározni, ennek eldöntéséhez több mellékkörülmény figyelembevétele szükséges. A bíróra van bízva ennek megállapítása. A törvény is főképp azért cserélte fel a „meggyalázó” kifejezést e szavakkal, hogy a bírói mérlegelésnek nagyobb és tágabb teret tudjon biztosítani.

Annak megállapításánál, hogy egy cselekmény becsületesítő, lealacsonyító vagy megszegényítő-é, különösen figyelembeveendő a helyi szokás, mert sokszor ugyanazon cselekménynek vagy kifejezésnek egészen más jelentést tulajdonítanak egyik helyen, mint a másik helyen. Figyelembe kell venni továbbá a szóhasználatot, az időt, a helyet, s azokat a körülményeket, amelyek között az inkriminált kifejezés elhangzott, illetve a kérdéses cselekmény elkövettetett. Ezek a mellékkörülmények mind következtetési alapul szolgálnak a bírónak.

Kérdés, hogy a tisztetlenség, neveletlenség, s illetlenség kimerítik-é a becsületsértés tényálladékát. Ebben a kérdésben a felfogások nagyon eltérők. Szerintem az egyszerű tisztetlenség, neveletlenség és illetlenség kivülesik a becsületsértés fogalmán. Ha azonban a kérdéses maga-

tartás arra enged következtetni, hogy annak becsülete körül, akivel így bánnak, hiba van, - úgy az már megállapítja a becsületsértés tényálladékát. Quistorp és Kohler azt a magatartás is becsületsértésnek veszik, amelyik csak bosszant, érzékenyen érint stb. Birói gyakorlatunk nem azonosítja magát ez utóbbi felfogással.

A feltételesen használt becsületsértő kifejezés nem zárja ki a becsületsértés megállapítását, feltéve természetesen, hogy a nyilatkozat tartalmából arra lehet következtetni, hogy a tettes a sértettet olyan egyén gyanánt kívánta feltüntetni, akitől kitelik a feltétel megvalósítása.

A használt kifejezésnek nem szükséges sértési célzattal történnie, elég, ha a tettes tudja, hogy cselekménye vagy kifejezése a sértett irányában becstelentető, lealacsonyító vagy megszégyenítő.

A becsületsértés megállapításához szükséges, hogy a kifejezés vagy cselekmény egyrészt jogellenes, másrészt szándékos legyen.

A becsületsértés büntetése a Bv. szerint egyszerű esetekben pénzbüntetés, minősített esetekben pedig hat hónapig terjedhető fogházbün-

tetés vagy pénzbüntetés. A pénzbüntetést a bíró az 1928:X. tc. alapján állapítja meg.

BECSÜLETSÉRTÉS

A CSEHSZLOVÁK BECSÜLETVÉDELMI TÖRVÉNY SZERINT.

1.§ „Aki szidalmazással, bántalmazással való fenyegetéssel, nevetségessé tétellel vagy más-ként valakit becsületében megsért, azt a bíróság, ha a cselekmény szigorubban nem büntetendő, kihágás miatt három naptól három hónapig terjedhető fogházzal, vagy 50 koronától 5.000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, - hapedig a cselekményt nyomtatvány tartalmával követték el, vétség miatt nyolc naptól hat hónapig terjedhető fogházzal, vagy 100 koronától 10.000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel bünteti”.

A csehszlovák becsületvédelmi törvény a becsületsértést dolózus kihágásnak minősíti. Elvileg nem kívánja meg a törvény, hogy a becsületsértés szántszándékkal, vagyis valaki becsületének megsértésére irányuló különleges elhatározással követtessék el, hanem szubjektive - a büntethe-tőség szempontjából - elegendőnek tartja már azt is, ha a sértő valakit a törvényben megjelölt mó-

don becsületében megbánt.

A sértési célzaton kívül azonban azt is megkívánja a törvény, hogy az inkriminált kijelentést azok is becsületsértőnek nyilvánítsák, akik azt hallották.

Objektive szükséges, hogy valaki becsületében tényleg megbántassék, azaz hogy tekintélyét és tisztességét hátrány érje.

Összehasonlítva a két törvény hasonló fogalmát, megállapíthatjuk, hogy a csehszlovák tágabb, sokkal több dolgot vonhat a csehszlovák bíró a becsületsértés fogalma alá, mert ott van a törvényben a „másként” kifejezés. Előfordulhat az, hogy valamely becsületsértő kijelentést vagy tettet nem lehet sem a becstelenítő, sem a lealacsonyító vagy a megszégyenítő kifejezés fogalma alá vonni, hanem csak a törvény „vagy másként” kitétele alá.

Nagyon üdvös intézkedése ez a törvénynek, mert a bírónak tág mérlegelési lehetőséget nyújt a bűnösség megállapítása szempontjából.

A csehszlovák törvény által felsorolt elkövetési módok a következők:

S z i d a l m a z á s : az egyénnek meggyalázó vagy lealacsonyító kifejezésekkel való il-

letése, azaz szavakkal elkövetett sértés.

A szidalmazás a magyar becsületvédelmi törvény becstelenítő, lealacsonyító kifejezéseinek felel meg.

B á n t a l m a z á s : a megtámadott testének oly jogtalan megtámadása, amely a megtámadottban fájdalmas vagy kellemetlen érzést vált ki és a sértett testén nem hagy látható, vagy orvosilag megállapítható nyomot, amely tehát még a könnyű testisértés mértékét sem éri el.

A bántalmazás tehát a magyar tetteleges becsületsértés fogalmával azonos.

B á n t a l m a z á s s a l v a l ó f e n y e g e t é s : a bántalmazásnak bizonyos körülmények között való kilátásba helyezése, mely azonban nem éri el a veszélyes fenyegetés mértékét.

Ezt a fogalmat a magyar Bv. nem ismeri.

N e v e t s é g e s s é t é t e l : az egyén társadalmi értékének olyan lefokozása, amelynek folytán a sértett nevetség tárgyává válhat mások előtt.

A nevetségessététel a magyar Bv. megszegő kifejezésével van távoli rokonságban.

A csehszlovák becsületvédelmi törvény a „másként” kitétel fogalmának elbírálását a bírói

cognitiora bizza.

Ha ugyanis a cselekmény elkövetési módja a fentirt elkövetési módozatok egyike alá sem sorozható, még mindig nyitva áll egy tág fogalmi kör, amelybe az elkövetési módok mindegyike besorozható.

A „másként" kitétel a magyar Bv.-ből hiányzik.

A csehszlovák becsületvédelmi törvény a becsületsértés egyszerű esetére három naptól három hónapig terjedhető fogházbüntetést, vagy 50 koronától 5.000 koronáig terjedhető pénzbüntetést szab ki. /:50 korona cca 8.50 P:/.

A csehszlovák törvény a becsületsértés egyszerűbb esetét határozottan kimerítőbben tárgyalja, mint a magyar. Ez a megállapítás azonban kifejezetten csak a becsületsértés egyszerűbb esetére vonatkozik. A súlyosabb /:minősített:/ becsületsértési esetek közül ugyanis - épügy mint a rágalmazásnál - itt is csak a nyomtatvány tartalmával elkövetett esetet ismeri, s azt vétségnek minősítve, nyolc naptól hat hónapig terjedhető fogházbüntetéssel, vagy 100 koronától 10.000.-koronáig terjedhető pénzbüntetéssel bünteti.

A magyar Bv. a sajtó útján elkövetett

becsületsértésre hat hónapig terjedhető fogház-
büntetést állapít meg. Az 1928:X. tc. alapján a-
zonban ugy fő- mint mellékbüntetésként pénzbüntete-
tés is kiszabható.

A két törvény büntetési tételében egye-
zik a fogházbüntetés maximuma, a minimum tekinte-
tében a csehszlovák büntetőjog súlyosabb büntetési
minimumot állapít meg, mint a magyar.

A cseh törvényben a magyar törvény által
kreált minősített esetek közül csak a sajtó útján
elkövetett becsületsértés fordul elő. A két tör-
vény itt válik el tulajdonképpen egymástól. A be-
csületsértésnek azok az esetei, melyek nálunk mi-
nősített esetek, - így ha a becsületsértést nyil-
vánosan követték el, ha a törvény által alkotott
testület, bizottsága, vagy tagja, hatóság, közhi-
vatalnok, törvényesen bevett vagy elismert vallás-
felekezeti lelkésze a sértett és a sértés hivatásuk
gyakorlására vonatkozik, továbbá ha a cselekményt
aljas indokból követték el és végül ha a sértés
feltűnően durva - csak mint súlyosbító körülmé-
nyek jöhetnek számításba a cseh büntető eljárás-
ban, feltéve természetesen, ha a bíró figyelembe-
veszi azokat.

A becsületsértésnek a magyar Bv. 5. §-

2. bek.-ében megállapított, s az előbbi eseteknél is súlyosabb azon esete, amikor t. i. a cselekményt törvény által alkotott testület, bizottsága vagy tagja, hatóság vagy közhivatalnok ellen hivatásuk gyakorlására vonatkozóan sajtó útján követik el, - a csehszlovák törvény szerint csak azért minősül a becsületsértés vétségének, mert „nyomtatvány tartalmával” követtetett el, s a sértett személyisége csak mint súlyosbító körülmény jöhet figyelembe.

Erre az esetre a magyar büntetőjog nyolc naptól egy évig terjedhető fogházbüntetést állapít meg, illetve az 1928:X. tc. alapján megfelelő súlyos pénzbüntetést.

Míg a becsületsértés egyszerű esetének törvényes meghatározása a csehszlovák becsületvédelmi törvényben sokkal precízebb, mint a magyarban, addig a minősített esetek megállapításánál nagy hézagok és hiányok vannak a csehszlovák törvényben.

Ebben a tekintetben a magyar becsületvédelmi törvény jóval fölötte áll a csehszlovák törvénynek.

BECSÜLETCSORBITÁS.

A becsületcsorbitás fogalmát a törvény a következőképpen határozza meg:

3.§ „Ha az, aki valakit megrágalmazott tudta, hogy az a tény, amelyet állított vagy továbbközölt, valótlan, azt a bíróság, ha a cselekmény szigorubban nem büntetendő, k i - h á g á s miatt egytől hat hónapig terjedhető fogházzal, ha pedig a cselekményt nyomtatvány tartalmával követték el, v é t s é g miatt három hónaptól egy évig terjedhető szigorított fogházzal bünteti.”

Ha a vétkes valakit megfontolt terv szerint azzal a szándékkal csorbitott meg becsületében, hogy annak vagy családtagjának családi életét feldulja vagy, hogy ily személynek anyagi létét tönkretégye, azt egy hónaptól hat hónapig terjedhető szigorított fogházzal, ha pedig a cselekményt nyomtatvány tartalmával követték el, hat hónaptól egy évig terjedhető szigorított fogházzal büntettetik”.

A csehszlovák Bv. 3. §-a egy olyan fogalmat tárgyal, ami a magyar Bv.-ből hiányzik, azonban annak fogalma nem ismeretlen a magyar büntetőjogban.

A törvény e rendelkezése sokban hasonlít a 2. §-ban tárgyalt rágalmazáshoz. A rágalmazástól pusztán abban különbözik, hogy míg a rágalmazásnál a tettes nem bir tudomással rágalmazó.

kijelentésének valóságáról vagy valótlanságáról, addig a becsületcsorbitás tényálladékanak lényeges kelléke, hogy a tettes kijelentéseinek valótlanságáról tudjon. A becsületcsorbitásnál tehát a tettes rosszhiszeműen jár el. A törvény itt megköveteli, hogy a tettes által hiresztelt tény objektíve valótlan legyen. A vádra hárul tehát a valótlanság bizonyításának a terhe, valamint annak terhe is, hogy a tettes arról tudott.

A törvény e szakasza a magyar Bv.-vel szemben ujitásként jelentkezik, ha azonban a Btk.-nak a hamis vádról szóló szakaszával összehasonlítjuk, azt látjuk, hogy azzal lényegileg egyezik. „Hamis vádat követ el az: aki mást valamely hatóság előtt büntetendő cselekmény elkövetésével tudva hamisan vádol, vagy ellene tudva hamis bűnjeleket vagy bizonyítékokat kohol vagy állít elő.”

Különbség azonban, hogy a csehszlovák törvény nem kívánja meg a cselekmény hatóság előtti elkövetését.

Különbség továbbá, hogy a magyar Btk. előírja a cselekménynek oly szándékkal való elkövetését, hogy valaki ellen bűnvádi eljárás indíttassék.

Különbség van továbbá a kiszabható büntetések között is, sőt továbbmenően a büntetés ne-
me között is. A magyar büntetőjog ugyanis a szigo-
ritott fogházbüntetést nem ismeri. Csehszlovákiá-
ban sincs sok különbség a gyakorlatban fogház és
szigorított fogház között.

Külön minősítést állapít meg a 2. bekez-
dés. Feltételezi az első bekezdés tényálladékát,
de ettől eltérően gonosz szándékot is kíván. Ez
kitűnik a törvény azon kitételéből, hogy „valakit
megfontolt terv szerint csorbitott meg becsületé-
ben.” Ez a fogalom már oly előzetes megfontoltsá-
got tételez fel, amely szükséges ahhoz, hogy a tet-
tes cselekményét átgondolhassa. Ez azt jelenti,
hogy nem szabad felindulásban cselekednie és a
cselekményt legalábbis annyi ideig kell fontol-
gatnia, amennyi a cselekmény elkövetési módjának
és következményeinek mérlegeléséhez szükséges.

A tervet úgy kell továbbá megfontolnia,
hogy a becsületcsorbitás a tettes célzata szerint
legyen a megtámadott becsületének kárára. A kár
okozása a tényálladék megvalósításához nem szük-
séges, elegendő, ha a károkozás a tettes szándé-
kában volt és azt elérni igyekezett.

A második bekezdésben a tényálladék to-

vábbi kellékeként előírja a törvény, hogy a cselekményt olyan meghatározott célra irányuló szándékkal hajtsák végre, amely vagy feldulja a megtámadottnak, vagy családtagjának családi életét, - vagy tönkretégye a megtámadott anyagi létét.

E két tényálladási elem megvalósulását mindig az adott esett körülményei szerint kell megítélni.

A törvény ezen intézkedésével fokozottabb családvédelmet kíván szolgálni, mert a tényálladék megvalósulásához elegendő, ha a becsületcsorbitó cselekmény eredménye nem a megtámadott, pl. családfele családi életében, hanem a megtámadott családtagjának, pl. vejének családi életében következik be.

Annak megállapítását, hogy családtagok alatt kiket kell érteni, a törvény a bíróra bizza. Máig sincs eldöntve, hogy családtagok alatt a szűkebb családkört, avagy a rokonokat általánosságban kell-e érteni. Ez igen sok vitára ad alkalmat.

Szerintem csakis a sértettel közös háztartásban élő családtagokra vonatkozhatik a törvény e rendelkezése, legfeljebb még a házastársak rokonaira, de ezekre is csak akkor, ha a sértettel közös háztartásban élnek.

A csehszlovák törvényhozás a becsület-

védelmi törvény 3. § 2. bekezdésének azon kitételével, „hogy ily személynek anyagilétét tönkretégye”, a magyar Bv. hitelrontásához hasonló fogalmat kívánt konstruálni. A törvény e tényálladáki elem megvalósulásához kifejezetten az anyagilét tönkretételét kívánja meg, nem elegendő az anyagi lét veszélyeztetése, csökkentése, vagy az anyagi lét tönkretételére irányuló pusztá szándék.

Eltérés van azonban a két tényálladék között, mert míg a magyar Bv. szerint a tényálladék megvalósításához elegendő valaki hitelének valótlán kifejezés használatával való veszélyeztetése vagy hitelképességének csökkentése, addig a csehszlovák Bv. a megtámadott anyagi létének tönkretételét kívánja meg.

Megegyeznek azonban abban, hogy mindkét törvény kizárja e szakaszok tekintetében a valódiság bizonyítását. A magyar hitelrontásnak ugyanis tényálladáki eleme a valótlanság. Ebből következik, hogy a Bp. bizonyítási rendszere szerint nem a vádlottnak kell bizonyítania tényállításainak valóságát, hanem a vádnak kell bebizonyítania, illetve a megfelelő adatok egybegyűjtése alapján a bíróságnak kell megállapítania a vádbeli tényállítások valótlanságát.

A csehszlovák becsületvédelmi törvény 6. §-a kifejezetten rendelkezik a valódiság bizonyításának kizárása kérdésében.

A BÜNVÁDI ÜLDÖZÉS
VAGY A BÜNTETÉS FELHÁNYTORGATÁSA.

4. § „Aki valakinek, - azzal a szándékkal, hogy őt meggyalázza - harmadik személy előtt felhányja, hogy ellene bünvádi eljárás volt folyamatban, habár abban bűnösnek nem mondták ki, vagy hogy el volt ítélve, - jóllehet a büntetést már végrehajtották, elengedték, elévült, vagy feltételelesen felfüggesztették - és az elítélt magatartásával az ilyen felhánytorgatásra okot nem adott, azt a bíróság k i h á g á s miatt egy hónapig terjedhető fogházzal, vagy kétezer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, hapedig a cselekményt nyomtatvány tartalmával követték el, v é t s é g miatt három naptól három hónapig terjedhető fogházzal, vagy ötven koronától ötezer koronáig terjedhető pénzbüntetéssel bünteti”.

A törvény ezen rendelkezése a magyar büntetőjogban teljesen ismeretlen.

A törvény itt abból a helyes feltevésekből indul ki, hogy a bünvádi eljárásnak pusztá meg-

indítása még nem jelenti, hogy az illető tényleg bűncselekményt követett el, vagy ha büntetendő cselekmény miatt valakit jogerősen el is ítélték és az illető a büntetés elszenvedése által elegettett az államhatalom rendelkezéseinek és ezzel a társadalommal rendbejött, nem szabad a büntetés felhánytorgatásával az ő, de főképp családjának életét elkeseríteni, esetleg új existenciájának megteremtését veszélyeztetni.

Erre a rendelkezésre határozottan szükség van, mert a modern büntetőjognak a tendenciája éppen az, hogy annak a bűnösnek, aki büntetését kiállotta, lehetővé tétessék a megjavulás és a bűncselekmény elkövetésével összekötött összes társadalmi következményeknek a kiküszöbölése.

E bűncselekmény alanya akárki lehet, aki 14. életévét betöltötte. Az 1931:XLVIII. tc. 1. §-a szerint ugyanis 14. életévét be nem töltött egyén ellen nem lehet sem bűnvádi eljárást folyamatbateni, sem pedig őt bíróilag megbüntetni.

Szubjektív szempontból a törvény a tettestől a sértettel szemben speciálisan gonosz szándékot kíván és megjelöli ennek a célját is: „hogy őt ezzel meggyalázza”. A törvény ezen rendelkezése alatt a megtámadottnak okozott szégyent, azaz erköl-

csi kárt értenek, mely az ő tekintélyének és tiszteletének kisebbitésével jár. Ezért ha a felhánytorgatás nem a sértett meggyalázására irányuló szándékkal történt, akkor ez nem meríti ki a jelen szakasz tényálladékát.

Objektív szempontból, mint minden becsületsértő kifejezésnek, „harmadik személy előtt” kell megtörténnie. Tehát a négy szemközti való felhánytorgatás nem képez bűncselekményt.

A törvény azon kifejezéséből, hogy „ellene bűnvádi eljárás volt folyamatban”, következik, hogy a fegyelmi eljárás felhánytorgatása nem elég e bűncselekmény tényálladékának megvalósításához.

Megkivánja a törvény, hogy „az elítélt magatartásával az ilyen felhánytorgatásra okot ne adjon”. Annak megállapítását, hogy mikor szolgál az elítélt magatartása ilyen felhánytorgatásra, a törvény a bíróra bizza.

A felhánytorgatás valamely személyes céllal való cselekvést jelent. A cselekvést irányító szándéknak vagy célnak a tettes valamely közvetlen érdekével, jogositványával, avagy hivatásával kell összefüggésben lennie, s ennek az érdekeknek, jogositványnak, hivatásnak a védelmében

szükséges a felhánytorgatást megtenni.

A törvény itt is különbséget tesz kihágás és vétség között. Vétséget akkor képez a cselekmény, ha nyomtatvány tartalmával követték el, s ekkor a büntetése három naptól három hónapig terjedhető fogház, vagy ötven koronától ötezer koronáig terjedhető pénzbüntetés. A kihágás büntetési tétele pedig egy hónapig terjedhető fogház, vagy kétezer koronáig terjedhető pénzbüntetés.

A BECSÜLET VÉDELME ÉS TERJEDELME.

5. § „Ezen törvény szerint a becsület védelmében a következők is részesülnek:

1. A törvényhozó testületek, ezek elnöksége, választmányai és bizottságai, a kormány, a bíróságok és azok a hatóságok és testületek, amelyek a törvény szerint közigazgatás ellátására hivatottak;

2. A véderő, csendőrség, az állami biztonsági őrtestületek és ezeknek összes önálló alakulatai;

3. A törvényesen elismert testületek és a politikai szervezetek;

4. Az időszaki nyomtatványok;

5. Az elhalt személyek.”

E szakasz első pontja a törvényhozó testületeket, ezek elnökségét, választmányait és bizottságait, a kormányt, a bíróságokat és a köz-igazgatás ellátására hivatott hatóságokat és testületeket, -

a második pont a véderőt, csendőrséget, az állami biztonsági őrtestületeket és azoknak önálló alakulatait, -

a harmadik pont a törvényesen elismert testületeket és a politikai szervezeteket, -

a negyedik pont az időszakos nyomtatványokat, -

és végül az ötödik pont az elhalt személyeket vonja büntetőjogi jogvédelem alá.

Az 1. 2. 3. pont alatt felsoroltak, - a politikai szervezetek kivételével - a magyar Bv. „a törvény által alkotott testület, bizottsága vagy tagja, hatóság, közhivatalnok” kifejezése alá vonhatók.

Politikai szervezetek alatt bizonyos gazdasági vagy politikai program alapján alakult, mindenki részére szabadon hozzáférhető, változó számú tagokkal bíró társulást ért a törvény. E politikai szervezetek célja, hogy befolyást gyakoroljanak az államkormányra programjának megvalósítása

érdekében.

A politikai szervezetek és a negyedik pontban említett időszaki nyomtatványok csupán a rágalmazás és a becsületcsorbitás esetében élvezik teljes mértékben a büntetőjogi jogvédelmet, de ezekben az esetekben is csak akkor, ha a rágalmazást és a becsületcsorbitást nyomtatvány tartalmával, vagy előszóval ugyan, de „nagyszámu gyülekezet előtt” követték el.

A jogvédelem további feltételeként előírja még a törvény, hogy a politikai szervezeteknek székhelye, illetve az időszaki lapok kiadóhivatala a csehszlovák köztársaság területén legyen.

Az ötödik pont a magyar Bv. 22. §-ának szellemében „az elhalt személyeket” részesíti becsületvédelemben. Az ötödik pont szövegéből nem tűnik ki világosan, hogy az elhalt személyeken kívül azoknak emlékét is védelemben kívánja-e részesíteni a törvény. Valószínű, hogy igen.

A BÜNTETHETŐSÉGET KIZÁRÓ OKOK.

6. § „Az 1. 2. vagy 4. §-ban említett cselekmény nem büntethető, ha ezáltal jogi kötelességet teljesítettek, vagy jogot gyakoroltak és

ezen jogositvány határát tul nem lépték, vagy ha nem lépték tul a tudományos, művészi vagy más hasonló teljesítmény tárgyilagosa megbírálásának határait."

"Az 1. vagy 2. §-ban említett cselekmény akkor sem büntethető:

a/ ha beigazolást nyer, hogy az állított vagy közölt tények való /:valódiság bizonyítása:/,

b/ ha legalább oly körülmények nyernek beigazolást, amelyek alapján az állított vagy közölt tények alaposan voltak valóknak tarthatók /:menthető tévedés bizonyítása:/,"

"Nem büntethető a nyomtatvánnyal, terjesztett irat tartalmával, gyűlekezetben vagy csoport előtt elkövetett cselekmény akkor, ha az illető tényeket közérdekből állították, vagypedig arra jogos és fontos magánérdek védelme miatt volt szükség".

A törvény lényegileg két büntethetőséget kizáró okot különböztet meg.

Nem bünteti a cselekményt, ha azzal jogi kötelességet teljesítettek vagy jogot gyakoroltak, s e kötelességteljesítés vagy joggyakorlás a törvényes határt tul nem lépte.

Az első bekezdés kizárja annak büntethetőségét, aki az 1., 2. vagy 4. §-ok szerint becsületsértést, rágalmazást, vagy a bűnvádi üldözés vagy a büntetés felhánytorgatásának bűncselekményét követte el, de

1./ ezzel csupán jogi kötelességét tel-

jesítette, -

2./ törvényadta jogát gyakorolta és a méltányos jog határain belül maradt.

E kötelességteljesítés és joggyakorlás alatt a szülői, gyámi fegyelmezési jogot, a cseléd-, ipar-, s más törvények által statuált fegyelmezési jogot, végül az iskola fegyelmezési jogát értjük.

A törvény a tudományos, művészeti vagy más hasonló teljesítmények tárgyilagos bírálatának is teljes büntetlenséget biztosít.

Helyes intézkedése ez a törvénynek, hogy a tudományos, művészeti, irodalmi, képzőművészeti kritikákat - feltéve természetesen, hogy azok nem lépik túl az objektív bírálat határát - expressis verbis kiveszi a büntethetőség alól.

A törvénynek ezzel a rendelkezéssel az az intenciója, hogy a tárgyilagos kritika és a tudományos vitatkozás szabadságát biztosítsa, s ezzel a kulturális fejlődést elősegítse.

A büntethetőséget kizáró okok második csoportját a törvény második bekezdése tárgyalja, s a becsületsértés és rágalmazás elkövetőjének büntetlenséget biztosít,

a./ ha beigazolást nyer, hogy az állított, vagy közölt tények valók /:valódiság bizo-

nyitása:/, -

b./ ha legalább is oly körülmények nyerne beigazolást, amelyek alapján az állított, vagy hiresztelt tények alaposan voltak valóknak tarthatók /:menthető tévedés bizonyítása:/.

A valódiság bizonyítását a törvény csak a becsületsértés és rágalmazás esetében engedi meg, a becsületcsorbitás és a bűnvádi üldözés vagy a büntetés felhánytorgatása esetében ugyanis ez kíván zárva.

A büntethetőség kizárása szempontjából nem követeli meg mindig a törvény a sikeres valódiság bizonyítását, sok esetben megelégszik ha bizonyos feltételek mellett a menthető tévedés nyer igazolást. Ez azt jelenti, hogy, ha a becsületsértés vagy rágalmazás elkövetője igazolja, hogy az említett büntetendő cselekmények tényálladékát megállapító állítást vagy közlést indokoltan tekintette igaznak.

Büntetlenséget biztosít a törvény a nyomtatvánnyal, terjesztett irat tartalmával gyülekezetben vagy csoport előtt elkövetett cselekmény tettesének, ha cselekményére közérdekből, vagy pedig jogos és fontos magánérdekének megóvása céljából volt szükség.

A magyar becsületvédelmi törvény a 16 - 19. §-aiban statuálja a büntethetőséget kizáró okokat.

A 16. § szerint a sikeres valóság bizonyítás kizárja a rágalmazás és becsületsértés megállapítását. Ebből helyesen az következik, hogy a valóság bebizonyítása nem a vádlott büntethetőségét, hanem bűncselekmény tényálladékának hiánya miatt a rágalmazás, vagy becsületsértés megállapítását zárja ki.

A valóság bizonyítása szempontjából nem írja elő imperative a törvény, hogy az állított tények minden kis apró részlete bebizonyítottassék, elég ha csupán a lényeg nyer bizonyítást, melyből az állított és bizonyított tények közötti egyensúly és jelentőségbeli arány megállapítható. Nincs azonban helye a köztudomás alapján való valóság-bizonyításnak.

A 17. § szerint azon körülmény, hogy a tényállítás, vagy valamely tényre közvetlen utaló kifejezés használata hatóság előtt folyamatban lévő ügyben tárgyalás alkalmával szóval vagy ügyiratban az ügyre és az ügyfélre vonatkozólag történt, kizárja rágalmazás vagy becsületsértés megállapítását.

„Ugyanezen szabály áll az ügyfélnek vagy képviselőjének az ily ügyben tárgyalás alkalmával szóval vagy ügyiratban tett egyéb ily nyilatkozata tekintetében is, feltéve, hogy a nyilatkozat az ügyvel összefügg és hogy az ügyfél érdekében szükséges volt.”

E rendelkezésnek az az alapja, hogy „a szóbeli előadás hevében, a jogosnak és igazságosnak hitt ügy melletti lelkesedésben kiejtett, másokra nézve talán sértőnek tartott szavak miatti büntetlenség csekélyebb hátrányt okoz, mint az, ha ezen szavak valódi vagy mesterkéltn tartalma a büntetőbiróság általi értelmezgetésnek, a talán nem elfogulatlan bíró magyarázgatásának és boncolgatásának tárgyát képezi. A jog bátor és tartózkodás nélküli képviselése, a vádlottak szabad védelme” teszi tehát szükségessé, hogy a perben álló felek, ezek képviselői a büntetés alól kivétessenek. /:Btk. Min. Ind.:/

E szakasz első bekezdése csak arra az esetre biztosít mentességet, ha a tényállítás, vagy tényre utaló kifejezés az ügyfélre vonatkozólag történt, - a második bekezdés viszont csak arra az esetre, ha az állítás vagy kifejezés az

ügyfél érdekében s z ü k s é g e s volt. Egyebekben azonban azonos ismérvűek és azonos feltételek mellett zárják ki a büntetethez.

E közös ismérvek, illetve feltételek:

a./ a rágalmas vagy becsületsértés fogalma alá eső nyilatkozat, b./ ennek tényállítás vagy valamely tényre közvetlenül utaló kifejezés-használat formájában, c./ hatóság előtt folyamatban lévő ügyben, d./ tárgyalás alkalmával szóval vagy írásban történt megtétele.

Mindezekből világosan kitűnik, hogy a 17. § csak rágalmas és becsületsértés esetében nyerhet alkalmazást, de nem hamis vád, hatóság előtti rágalmas vagy hitelrontás esetében is. Nem terjedhet ki ez a - védelem szabadságát célzó - büntetlenség a tetteges becsületsértés elkövetőjére sem. A tárgyalás alkalmával használt rágalmas vagy becsületsértő kifejezés is csak abban az esetben esik e szakasz rendelkezése alá, ha a kifejezés közvetlenül valamely tényre utal. Nem állapítható tehát meg e mentesség pl. a „piszok” vagy „gazember” kifejezés használata esetén.

Felmerül itt az a kérdés is, hogy tulajdonképpen kik tekintendők ügyfeleknek, illet-

ve az ügyfelek képviselőjének.

Ügyfelek azok a személyek, akik valamely vitás jogi igény eldöntése végett fordultak a bírósághoz vagy valamely hatósághoz.

Ügyfelek képviselői pedig azok a személyek, akik a felek helyett és képviselőletében törvényes feltételek mellett nyert megbízás vagy közvetlenül törvényes felhatalmazás alapján járnak el.

A 18. § szerint „ha a becsületsértés elkövetésére a sértettnek jogellenes, kihívó vagy botránnyt keltő viselkedése adott okot, a bíróság a bűnösség megállapítása mellett felmentheti a vádlottat a büntetés alól.”

A törvényhely szövegezéséből világosan kitűnik, hogy e szakasz csak a becsületsértés esetére vonatkozik és a rágalmazásra ki nem terjeszthető.

E szakasz alkalmazásának nem eleme a rögtönösség, vagyis az, hogy a sértés nyomban kövesse a kihívó viselkedést. Csupán az szükséges, hogy a sértettnek jogellenes, kihívó vagy botránnyt keltő viselkedése szolgáltatson okot a becsületsértés elkövetésére. Határt szabhat ennek mégis a sértett viselkedése és a cselekmény

elkövetése között eltelt idő nagysága. Ebből következik, hogy az e szakaszban meghatározott büntethetőséget kizáró ok nem nyerhet alkalmazást, ha a becsületsértés elkövetése a sértett viselkedésétől számítva csak napok múlva következik be.

E szakasz diszkrecionális jogot ad a bírónak arra, hogy a bűnösség megállapítása mellett a büntetés kiszabását m e l l ő z h e t i .

A 19. § hasonló szellemben, de más feltételek mellett, a nyomban viszonzott kölcsönös rágalmazás vagy becsületsértés esetében ad a bíróságnak felhatalmazást arra, hogy a bűnösség megállapítása mellett vagy mindkét vádlottat, vagy csak azok egyikét felmentheti a büntetés alól.

A 19. § rendelkezésének alap gondolata a kompenzáción alapul. Verba verbis, verbera verberibus compensatur. A kompenzáció lényege abban áll, hogy a bíró a két cselekményt egymással törlesztettnek, kiegyenlítettnek veszi. A bűnösség megállapítása viszont úgy a 18., mint a 19. § esetében az ön-elégtételvétel, helyesebben az önbíráskodás szükségszerű következménye.

+

A Bv. 18., illetve 19. §-át illetően

jogirodalmunkban, sőt birói gyakorlatunkban is kétféle felfogás alakult ki. Az egyik szerint sem a 18., sem a 19. § nem foglal magában büntetethetőséget kizáró okot, s e szakaszok nem alkalmazása miatt sammiségi panasz sem érvényesíthető. /:C. 1206/1916.:/. A másik felfogás, illetve gyakorlat azelőbbivel homlokegyenest ellenkező, s úgy a 18., mint a 19. §-ban, sőt még a 13. §-ban is büntetethetőséget kizáró okot lát. /:C. 2162/1917.:/.

RÁGALMAZÁS HATÓSÁG ELŐTT.

A magyar Bv. 20. §-ában egy, a csehszlovák büntetőjogban ismeretlen büncselekmény tényálladékát, a hatóság előtti rágalmazás tényálladékát határozza meg a következőkben: „vétséget követ el, aki valakit hatóság előtt bünvádi vagy fegyelmi uton büntethető cselekmény elkövetésével kellő ténybeli alap nélkül vádol, ha őt gondatlanság terheli és vádja nem bizonyul valóznak”.

Az elkövetési tevékenység a törvényhely szövegezéséből kitűnően abban áll, hogy a tettes valakit h a t ó s á g előtt bűnvádi vagy fegyelmi uton büntethető cselekmény elkövetésével vádol.

E bűncselekmény tényálladékanak megvalósításához megkívánja a törvény, hogy a vádolás tárgya bűnvádi vagy fegyelmi uton büntethető cselekmény legyen.

A tényálladék megvalósulásának további feltételeként előirt „kellő ténybeli alap nélküli s gondatlanságból elkövetett vádolás” akkor forog fenn, ha a tettes annak ellenére, hogy nem állott rendelkezésére annyi és olyan ténybeli adat vagy gyanuok, amelyből az eset körülményeihez képest méltán következtethetett volna arra, hogy vádja a valóság tekintetében nem helytálló, mégis vádol.

További eleme a tényálladéknak, hogy a tettes vádja ne bizonyuljon valónak. Ebből viszont következik, hogy minden esetben helye van valóság-bizonyításnak, vagyis a törvénynek a valóság-bizonyítást kizáró vagy megengedő szabályai e bűncselekmény tekintetében teljesen figyelmen kívül hagyandók.

E büncselekmény miatt magánindítványra indítják meg a bűnvádi eljárást. Az indítványi határidő attól a naptól számítandó, amikor a sértett az alapügyben hozott véghatározatról tudomást szerzett. A magánindítvány határideje, épúgy mint a becsületsértésnél és a közönséges rágalalmazásnál, itt is három hónap.

A hatóság előtti rágalmazás büntetése egy évig terjedhető fogház és 1 pengőtől 8.000.- pengőig terjedhető pénzbüntetés /:1928: X. tc. 3. § 3. bek., és 4.§:/. Az 1928:X. tc. 4. §-a alapján kiszabott pénzbüntetés legkisebb összege azonban 50.- P. A pénzbüntetés ugy fő-, mint mellékbüntetésként kiszabható.

VALÓSÁG ÉS MENTHETŐ TÉVEDÉS BIZONYÍTÁSA.

A csehszlovák becsületvédelmi törvény 7. §-a szerint:

„A valóságnak és a menthető tévedésnek a bizonyítása csak a terhelt indítványára engedhető meg.

Ha a családi életre vagy általában a magánéletre vonatkozó tényt állítottak vagy kö-

zöltek, a valódiságnak és a menthető tévedésnek a bizonyítása csak a következő esetekben engedhető meg:

a./ ha oly különös körülmények forogtak fenn, amelyek ezen tény állításának vagy közlésének szükségességét és az állítás vagy közlés oly módon való eszközlésének szükségességét indokolták, ahogyan a tettet elkövették, -

b./ ha ez a tény nyilvános bírósági tárgyalásnak tárgyát képezi, -

c./ ha ez a tény csak magánvádra vagy harmadik személy indítványára üldözhető büncselekményt képez és a jogosult a vádat vagy az indítványt már beadta, vagy maga van terhelve azzal, hogy ezt a tényt állította vagy közölte.

Ha az állított vagy közölt tény valódiságát be nem bizonyították, ezt a bíróság a vádló indítványára az ítéletben kimondja."

A valóság és menthető tévedés bizonyítását csak a terhelt indítványára engedi még a törvény, amiből viszont logikusan következik, hogy ez a bizonyítás sem hivatalból, sem a sértett indítványára nem rendelhető el.

A valóság és menthető tévedés bizonyításának általános megengedhetőségét korlátozza a törvény akkor, ha a családi életre vagy általában a magánéletre vonatkozó tényt állítottak vagy közöltek. A valóság és menthető tévedés bizonyítása ily esetben általában ki van zárva és csak az a./ b./ és c./ pontokban foglalt feltételek fennforgása esetén van meg-

engedve, vagyis

ha a tettest indokolt különös körülmények kényszerítették állításának vagy közlésének 1./ megtételére és 2./ állításának vagy közlésének a megtörtént módon vagy a lakban való megtételére, -

ha az állítás vagy közlés alapjául szolgáló tény már nyilvános bírósági tárgyalás tárgyát képezte, - és végül

ha a vád tárgyává tett kijelentés oly bűncselekmény tényálladékát tartalmazza, mely magánvádra vagy harmadik személy indítványára üldözhető és az indítványra jogosult magánindítványát már megtette, vagy ha maga a sértett van azzal vádolva, hogy ezt a tényt, illetve kifejezést állította vagy közölte.

Kötelességévé teszi a törvény a bíróságnak a magánvádló indítványára az ítélet rendelkező részében annak megállapítását, hogy a vád tárgyává tett tény, illetve kifejezés valódiságának bizonyítása a terhelt részéről nem sikerült. E megállapítást a bíróságnak akkor is meg kell tennie, ha a terhelt részéről a valódiság bizonyítása nem, csupán csak a menthető tévedés bizonyítása sikerült, sőt abban az

esetben is, ha a terhelt a valódiság, illetve a menthető tévedés bizonyítását meg sem kísérelte.

A valódiság bizonyítása a magyar Bv. 13. §-a szerint is egyedül a vádlott indítványára és akkor is csak a következő esetekben van megengedve:

„1./ ha az állítás, a hiresztelés vagy a kifejezésnek használata közérdeknek vagy jogos magánérdeknek előmozdítása, megóvása vagy védelme céljából történt;

2./ ha az illető tény miatt bünvádi vagy fegyelmi eljárás van folyamatban;

3./ ha az illető tényről büntető hatóság jogerős véghatározatban valónak mondotta ki, feltéve, hogy az állítás, a hiresztelés vagy a kifejezésnek használata nem sértés céljából történt.

Az előbbi bekezdés 1-3. pontjában említett feltételek hiányában is el kell azonban rendelni a valóság bizonyítását, ha azt maga a sértett is kívánja."

A valóság bizonyításának joga egyedül a vádlottat illeti meg. A sértettnek ilyen irányu, de csupán csatlakozó jellegű kívánsága csak a valóság-bizonyításnak egyéb törvényes feltételeit teszi mellőzhetővé. Ebből következik, hogy ha a vádlott állításának valóságát nem kívánta bizonyítani, a sértettet nem illeti meg az ellenbizonyítás joga. A bizonyítási te-

her a vádlottat terheli, nem a sértett köteles magát tisztázni.

A Btk. Min. Ind. szerint „..... a valóságnak a bizonyítása csak abban az esetben képezhet védelmet, hogyha a terhelő vádak a közjó érdekében hozattak nyilvánosságra; azonban ez a határvonal igen szűk, mert nemcsak a közérdek jogosíthat fel valakit más ellen egy ennek kellemetlen igazság megmondására, hanem bármely jogos magánérdek is.”

K ö z é r d e k az, ami az államot, a társadalmat, a közcélokat szolgáló alakulatokat, a közintézményeket érinti; a m a g á n é r d e k viszont az egyénhez, mint magánszemélyhez fűződik.

A valóságnak közérdek vagy jogos magánérdek címén való bizonyítása csak abban az esetben állhat meg, ha a nyilatkozat nem haladja túl az állításnak és kifejezésnek azt a mértékét, amely a közérdek vagy jogos magánérdek megóvása végett szükséges.

A valóság-bizonyításnak a második és harmadik pont esetében való megengedése a dolog természetéből folyik, hisz a bűnvádi vagy fegyelmi eljárás során szintén lefolyik a bizo-

nyitás. A harmadik pont esetében pedig az állított tény valósága mellett jogerős birói határozat szól. Itt azonban még megszorító feltételként kiköti a törvény, hogy az állítás, hiresztelés vagy a kifejezésnek a használata ne sértés céljából történjék.

Ezen feltételek hiányában is el kell azonban rendelni a valóság bizonyítását, ha azt maga a sértett is kívánja.

A 14. § szerint „ha az állítás, a hiresztelés vagy a kifejezés a családi élet belső viszonyaira vonatkozik, vagy a női becsületet támadja meg, vagy pedig oly bűncselekményre vonatkozik, amely csak magánindítványra üldözhető, a jogosult azonban nem terjesztett elő magánindítványt, vagy azt visszavonta és erről a vádlott a bűncselekmény elkövetése idejében tudomással birt: az állított vagy hiresztelt tény, úgyszintén a valamely tényre közvetlenül útaló kifejezés valósága bizonyításának egyedül a vádlott indítványára és csak abban az esetben van helye, ha a vádlott igazolja, hogy az állítás, a hiresztelés, illetőleg a kifejezésnek használata és egyszersmind módjuk és alakjuk is, közérdeknek, vagy jogos magánérdeknek megvédése céljából volt szükséges.”

A valóság bizonyítása e § esetében is egyedül a vádlott indítványára és csak abban az esetben rendelhető el, ha a vádlott igazolja, hogy cselekményének elkövetésére, s a cselekménynek a megtörtént módon vagy

a l a k b a n való elkövetésére, a közérdeknek vagy jogos magánérdeknek a megóvása késztette. Ki van zárva tehát a valóságbizonyítás, helyesebben nem rendelhető el a valóság bizonyítása akkor, ha az állítás, hiresztelés, vagy kifejezés feltűnően durva, úgyszintén ha sajtó útján követték el, még abban az esetben is, ha az állítás, hiresztelés vagy kifejezés használatának célja a közérdek vagy jogos magánérdek megóvása volt. E § esetében a sértett kívánságára nincs helye valóság bizonyításnak.

Ki van zárva minden esetben a valóság bizonyítása, ha külföldi uralkodó, vagy államfő, külállamnak Ő Felségénél felhatalmazott követe vagy ügyviselője a sértett. /: 15. § 1.bek. /

továbbá abban az esetben, ha az állítás, a hiresztelés vagy a kifejezés oly bűncselekményre, vagy fegyelmi vétségre vonatkozik, amely tekintetében a bíróság a Bp. 326. § 2. pontja alapján hozott felmentő ítéletet, vagy megszüntető határozatot.

A BÜNTETÉS MELLŐZÉSE.

A csehszlovák becsületvédelmi törvény 9. §-a szerint:

"A bíróság az 1., 2. vagy 4. §-okban foglalt büntetendő cselekményeknél a büntetés kiszabását mellőzi:

1./ ha a vádló csak arra az indítványra szoritkozott, hogy a terheltet bűnösnek mondják ki és kifejezetten kijelentette, hogy a megbüntetését nem kívánja,

2./ ha a vétkes az arra megállapított idő alatt a 26. § szerinti határozatnak eleget tett, vagy pedig a határozat azon részeinek, amelyeknek teljesítése az ellenfél akarától függött, ennek indokolatlan ellenállása miatt eleget nem tehetett.

/2/. Mellőzi a bíróság az első §-ban említett büntetendő cselekménynél a büntetés kiszabását akkor is, ha a vétkes a cselekményt csakis a becsületében megsértettnek közvetlenül megelőző, kihívó vagy felháborító viselkedésével előidézett elhamarkodásában vagy felindulásában követte el és a mód, amellyel a cselekményt elkövette, a körülményekkel menthető.

/3/. A bíróság az 1., 2. vagy 4. §-ban említett cselekményeknél a büntetés kiszabását mellőzheti, ha a vétkes annak, akit megsértett, legkésőbb a főtárgyalás megkezdése előtt megfelelő elégtételt adott. Az elégtételadás megfelelő voltának mérlegelésénél a bíróság figyelembe veszi az eset körülményeit, különösen a sértés tartalmát és alakját, a kijelentés elterjedését, a sértett érdekét, a vétkesnek a tett utáni viselkedését, különösen pedig azt, vajjon a sértés valamilyen alakban nem ismételtetett-e meg."

Ennek a rendelkezésnek az alap gondolatát a cseh törvényhozás a magyar Bv.-ből merítette. A különbség csupán annyi a két törvény között

hogy míg a csehszlovák becsületvédelmi törvény határozottabb rendelkezést tartalmaz a büntetés mellőzésére vonatkozóan, addig a magyar Bv. a csehszlovák becsületvédelmi törvény 9. § 2. pontjában foglalt feltételeket megközelítő intézkedések mellett, 18. és 19. §-aiban, csak módot nyújt a bíróságnak a büntetés mellőzésére.

A törvény az 1. bekezdésben statuált büntetéstől való elállást csak becsületsértés, rágalmazás és a bűnvádi üldözés vagy a büntetés felhánytorgatása esetében engedi meg, a becsületcsorbitás esetében kizárja. A büntetéstől való elállást a törvény a vádló tetszésére bizza, s a büntetés mellőzését a vádlónak azon indítványához, illetve nyilatkozatához fűzi, hogy csupán a tettes bűnösségének ítéleti megállapítását kéri, de megbüntetését nem kívánja.

Lehetőséget nyújt továbbá a törvény a büntetés mellőzésére akkor, ha a tettes a törvény 26. §-a szerinti békéltetési tárgyalás során a bíróság által megállapított határidő alatt a sértettnek olyan elégtételt adott, amelyet a bíróság megfelelőnek talált. Ez áll akkor is, ha a tettes az ilyen elégtételadás összes feltételeit nem teljesítette ugyan, de ez nem az ő aka-

ratán, hanem a sértettnek indokolatlan ellenállásán mulott.

Mellőzi továbbá a bíróság a büntetés kiszabását a becsületsértés esetében akkor, ha a cselekmény elkövetésére a sértett kihívó vagy felháborító viselkedése szolgáltatott okot, s a tettes cselekményét az így előidézett felindulásában követte el, feltéve természetesen, hogy a cselekvés elkövetési módja a körülményekkel menthető.

A törvény e rendelkezésének, épügy mint a magyar Bv. 18. §-ának, nem eleme a rögtönösség, vagyis az, hogy a sértés nyomban kövesse a felháborító viselkedést, csupán az indító ok szempontjából szükséges a kihívó vagy felháborító viselkedés. Határt szabhat azonban ennek a sértett viselkedése és a sértés elkövetése között eltelt idő nagysága. Az elhamarkodottság, illetve felindulás azonban már megkívánt kellék, mert a törvény a biztosított kedvezményt csak arra az esetre nyújtja, ha a sértett kihívó vagy felháborító viselkedése oly fokú volt, amely kellő okot szolgáltatott a tettes nagymérvű felindulására.

Kihívó, felháborító az olyan viselke-

dés, amely - akár szándékos akár nem - a tettest érzelmileg izgatja, s őt a cselekmény elkövetésére ingerlően sarkalja.

E feltételek fennforgása esetében is azonban csak akkor mellőzhető a büntetés, ha a cselekmény elkövetési módja azon körülmények által, melyek között a sértés megtörtént, menthető. E kérdés elbirálásánál természetesen döntő fontosságú a sértett kihívó vagy felháborító magaviselete és e kihívó vagy felháborító magaviselet visszahatásának mértéke.

A 2. pont /3/. bekezdése szerint a bíróság a becsületsértés, a rágalmazás és a bűnvádi üldözés vagy a büntetés felhánytorgatása esetében mellőzheti a büntetés kiszabását, ha a tettes a sértettnek legkésőbb a tárgyalás megkezdése előtt megfelelő elégtételt nyújtott.

A büntetés kiszabásának ezen utóbbi esetben történő mellőzése alkalmával a bíróság a körülmények gondos mérlegelése után határoz abban a tekintetben, hogy a sértett által ajánlott elégtétel /:pl. a nyilvános tárgyaláson való bocsánatkérés:/ a sértett szempontjából megfelelő-e vagy sem. A bíróságnak e kérdés eldöntésénél különös figyelemmel kell lennie a

sértés tartalmára, alakjára, a sértettnek az elégtételhez fűződő érdekére, a kijelentés elterjedésére és végül azon körülményre, hogy a sértés valamilyen formában nem ismételtetett-e meg. Az elégtétel alakjának és módjának megállapítása tekintetében a törvény meglehetősen nehéz feladat elé állította a bírót. Nagyon sok esetben ugyanis még a legtávolabb eső mellékkörülmények gondos figyelembevételével mellett is nehéz megtalálni az elégtételadás alkalmas módját és formáját, mely a sértett által elszenvedett erkölcsi hátrány kiegyenlítésére a legmegfelelőbb.

A törvény azon kedvezménye, hogy a tettes részéről felajánlott elégtételadás esetén mellőzhető a büntetés, nem nyújt módot a többszörösen visszaeső bűnösnek arra, hogy sablonszerű nyilatkozattal, bocsánatkéréssel kibujhassék a büntetés alól, mert a bíróság az elégtételadás módjának elbirálásánál azt is figyelembeveszi, hogy a felajánlott elégtételt bűnössége tudatában, bűnét megbánva, komolyan gondolja-e a tettes vagy sem.

A magyar Bv. 18., illetve 19. §-ában tesz említést a büntetésnek a bűnösség megállapítása mellett való mellőzhetéséről. E §-okról

„A büntethetőséget kizáró okok” című fejezetben már megemlékeztem. Most röviden csak annyit kívánok megemlíteni, hogy e §-ok a bűnösség megállapítása kérdésében imperative, a büntetés mellőzhetése kérdésében azonban megengedőleg rendelkeznek. A büntetés mellőzését ugyanis, a törvényszöveg „mellőzheti” kifejezéséből kitűnően, teljesen a bíróság diszkrecionális jogára bizza.

AZ ITÉLET KÖZZÉTÉTELE.

A csehszlovák becsületvédelmi törvény 12. §-a szerint:

„Közérdekből vagy a vádló fontos érdekében a bíróság ennek indítványára jogot adhat arra, hogy a marasztaló ítéletet az elítélt költségére közzététethesse.”

Az ítélet közzétételét a bíróság engedélyezheti, ha azt a közérdek vagy a vádló fontos magánérdeke indokolttá teszi.

A bíróság dönti el azt is, hogy az ítéletnek csak a rendelkező részét, vagy az indoklást is, avagy csupán annak valamelyes

lényeges részét kell közzétenni, valamint a közzététel módját, idejét és egyéb feltételeit is a bíróság határozza meg.

A közzététel kérdésében a bíróság hivatalból sohasem, csak a vádló indítványára határoz, ugyszintén annak eldöntése kérdésében, hogy az ítélet, vagy annak egy részének közzététele a közérdek vagy a vádló fontos magánérdeke szempontjából szükséges-é vagy sem.

A közzétételről szóló intézkedést az ítélet rendelkező része tartalmazza. Az ítéletnek e része külön is megtámadható jogorvoslattal.

A magyar Bv. 28. §-ának a büntető ítélet közzétételére vonatkozó intézkedése az 1914:XIV. tc. 43. §-án alapul, melyszerint

„Ha rágalmazást vagy becsületsértést sajtó útján, de nem időszakos lapban követték el, úgy a sértett félnek a tárgyalás alatt kifejezett kívánatára a bíróság elrendeli, hogy az elítélt az ítéletet indokaival együtt a bíróság által meghatározott valamely belföldi lapban közzététesse.

Ha ezt a kötelezettséget az elítélt harminc nap alatt nem teljesíti, a sértettnek jogában áll, hogy további harminc napon belül az ítéletet a bíróság által meghatározott lapban saját költségén tétesse közzé. Ebben az esetben az eljáró bíróság a pénzbüntetését felelős személyeket a költségek megtérítésében

végzéssel marasztalja!

"Akár időszakai lapban, akár más sajtótermékben követték el a rágalmazást vagy becsületsértést, a bíróság ítéletében elrendelheti, hogy a rágalmazó vagy becsületsértő kitételeknek az ítéletben foglalt idézeteit a közzétételnél ki kell hagyni."

A törvénynek ez a rendelkezése úgy a rágalmazás, mint a becsületsértés, valamint a hatóság előtti rágalmazás esetében hozott, bűnösséget megállapító ítéletre kiterjed, sőt a Bv. 18. és 19. §-ainak arra az esetére is, ha a bíróság a bűnösség megállapítása mellett mellőzte a büntetés kiszabását.

A törvényszövegből világosan kitűnik, hogy a közzététel elrendelésének egyedül a sértett félnek a tárgyalás alatt kifejezett kívánatára van helye, tehát hivatalból sohasem rendelhető el.

A sértett félnek az ítélet közzétételére vonatkozó kívánatát a tárgyalás alatt kell előterjesztenie. A sértett félnek e kérelme felett a bíróság határoz, s a közzétételt az a bíróság rendeli el, amely előtt tartott tárgyalás során a sértett fél kívánatát előterjesztette, s amely a bűnösséget megállapító ítéletet hozta.

A törvényhely szövegezéséből világosan kitűnik, hogy az ítéletet indokaival együtt kell közzétenni. Ez alól a szabály alól azonban az utolsó bekezdésben kivételt tesz a törvény, amennyiben felhatalmazza a bíróságot annak elrendelésére, hogy a rágalmazó vagy becsületsértő kitételeknek az ítéletben foglalt idézeteit a közzétételnél ki kell hagyni.

Az ítélet közzétételére rendszerint az elítélt van kötelezve, ha azonban a sértés időszaki lapban történt, az ítélet közzétételére az időszaki lap szerkesztője kötelezendő.

Az ítélet közzétételének a bíróság által meghatározott valamely belföldi lapban kell megtörténnie.

Ha az elítélt az ítélet közzétételére vonatkozó kötelezettségét az ítélet jogerőre emelkedésétől számított harminc nap alatt nem teljesíti, jogában áll a sértettnek, hogy az ítéletet további harminc napon belül a bíróság által meghatározott belföldi lapban s a j á t költségén közzétegye. Ily esetben a költségek megtérítésében az eljáró bíróság a St. 40.§-ában meghatározott vagyoni felelősséggel tartozó személyeket végzésileg marasztalja.

A 32. § szerint a kiadó, aki azt az ítéletet, amelynek közzétételét a Bv. alapján rendelték el, a szokásos díj megfizetése dacára sem közli, kihágást követ el és - minthogy a kihágást törvény határozza meg - a II. Bn. 5. §-a értelmében 1 pengőtől 600 pengőig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

KISÉRLET, ELÉVÜLÉS.

A csehszlovák becsületvédelmi törvény Első Részének /:A becsület védelme:/ utolsó §-ában a kísérlet és elévülés kérdésével foglalkozik.

13. § „A jelen törvényben foglalt vétségek kísérlete Szlovenszkó és Podkarpatszka Russ. országokban is büntetendő.

Az az idő, amelynek letelte a jelen törvényben említett cselekmények miatti bünvádi üldözés elévüléséhez szükséges, 6 hónapot tesz ki.”

A törvényalkotónak „Szlovenszkó és Pod. Russ. országokban” kitétel hangsúlyozásával az volt a célja, hogy az ez országrészek

/:Északmagyarország:/ területén elkövetett becsületsértés és rágalmazás vétségeinek kísérletét is e § alá vonja. Ugyanis egyéb büntetőjogi vonatkozásban e z országrészekben ma is a magyar Btk. van életben, amely pedig a becsületsértés és rágalmazás kísérletét nem rendeli büntetni.

A 13. § 1. bekezdése az 1. 2. 3. és 4. §-okban meghatározott cselekmények csupán v é t s é g i alakjának kísérletét bünteti, vagyis a nyomtatvány tartalmával elkövetett becsületsértés, rágalmazás, becsületcsorbitás és a bűnvádi üldözés vagy büntetés felhánnytor-gatása kísérletét.

A törvény a bűnvádi üldözés elévülé-sének határidejét hat hónapban állapítja meg, tekintet nélkül arra, hogy a cselekmény vét-séget vagy kihágást képez.

A magyar Btk. 105. §-ának utolsó be-kezdése értelmében a bűnvádi eljárás megindítá-sa vétségekre nézve három év alatt évül el.

A fentiekben összehasonlítást kíván-tam tenni a rágalmazás és becsületsértés tekin-

tetében a magyar és a csehszlovák becsületvédelmi törvény által nyújtott büntetőjogi jogvédelemről. Értekezésemben e nézőszög szempontjából minden fontos kérdésre igyekeztem rámutatni.

Röviden leszűrve a konzekvenciákat, s az objektív bírálat szemszögéből nézve a kérdést, kétséget kizáróan megállapíthatjuk, - ami különben a csehszlovák becsületvédelmi törvény szövegezéséből is kitűnik - hogy a csehszlovák becsületvédelmi törvény készítésénél a magyar becsületvédelmi törvény mintául szolgált. Ennek tudható be, hogy a magyar becsületvédelmi törvény szelleme végigvonul az egész csehszlovák becsületvédelmi törvényen. A tényálladékok meghatározásánál szembeötlő hasonlóságokat találunk. A csehszlovák becsületvédelmi törvény csaknem ugyanazokat a kifejezéseket, sőt szavakat használja, mint a magyar. E megállapítást kiterjeszthetjük általában az egész törvényre, vannak azonban természetesen lényeges különbségek is a két törvény között. Így pl. mindkét becsületvédelmi törvény kreál egy-egy olyan tényálladékot, amelyik a másik törvényben nincs meg. A magyar becsületvédelmi

törvény a hatóság előtti rágalalmazást, a csehszlovák pedig a bűnvádi üldözés vagy a büntetés felhánytorgatását.

Legnagyobb eltérést mutat a két törvény a minősítés kérdésében. E tekintetben a magyar becsületvédelmi törvény határozottan felette áll a csehszlovák becsületvédelmi törvénynek. A magyar becsületvédelmi törvény ugyanis a fokozottabb büntetőjogi jogvédelmet tartva szem előtt, a minősített esetek egész sorát kreálja. A csehszlovák becsületvédelmi törvény ezzel szemben valamennyi tényálladéka tekintetében csak egy minősített esetet - t. i. ha nyomtatvány tartalmával követték el a cselekményt - ismer.

Különbség van továbbá a két törvény között a büntetési tételek tekintetében, ami viszont a csehszlovák becsületvédelmi törvény előbbemlitett hiányosságának a következménye. A kiszabható szabadságvesztés büntetések minimuma és maximuma tekintetében csaknem egyező a két törvény. A pénzbüntetés tekintetében azonban ismét a magyar becsületvédelmi törvény javára mutatkozik előny. El kell azonban ismernünk, hogy a pénzbüntetések tekintetében a magyar be-

csületvédelmi törvény is - a változott viszonyoknak megfelelően - korrigálásra szorult, s a hiányosságok megszüntetése céljából alkotta törvényhozásunk az 1928:X. tc.-t.

Összevetve a két törvény előnyeit és hátrányait, megállapíthatjuk, hogy bár a csehszlovák becsületvédelmi törvény majdnem két évtizeddel későbbi keletű, mint a magyar, mégsem éri el a magyar becsületvédelmi törvény színvonalát.

DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
1964. 103. gyűjteményi naplószám